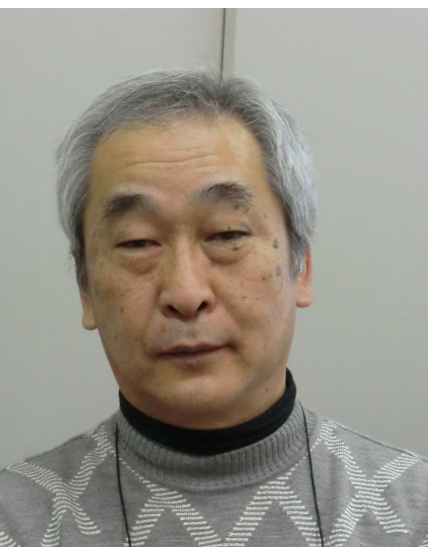

Interjú Sindó Dzsiróval

Készítette és fordította Mátrai Titanilla, Ph.D.
(Tokió - 2012.02.15.)

Sindó Kaneto századik születésnapja alkalmából magával a rendezővel szerettem volna interjút készíteni, de a mester egészségi állapota miatt nem tud már vendégeket fogadni. A rendezőről, filmjeiről, filmvállalatáról így Sindó Kaneto fiát, Sindó Dzsirót kérdeztem. Sindó Dzsiró, aki jelenleg az apja által alapított filmvállalat, a Kindai Eiga Kjókai igazgatója, húsz éve vesz részt a rendező filmkészítésében. Sindó Dzsiróval egy napos februári délután a filmvállalat tokiói irodájában találkoztam.

Hadd kezdjem egy furcsa kérdéssel. Sindó Kaneto születési dátumáról eltérő adatokat lehet találni. Egyes források 1912. április 22-t, mások 28-at említenek. Melyik a helyes?

Április 22-én született. Én nem is vettem észre, hogy más dátumot is említenek.

Mivel tölti édesapja a napjait?

Utolsó filmje, a *Levelezőlap (Icsimai no hagaki)* óta nem dolgozik, és már nem is szándékozik több filmet készíteni. A keze nehezen mozog, ezért írni sem tud. Filmeket még szokott nézni, de már az se megy könnyen, mert rossz a szeme. Általában nem ő választja meg, hogy mit néz, hanem meg szokták kérni, hogy nézzen meg egy filmet, és mondjon róla véleményt, adjon tanácsot.

Terveznek az idei százéves évforduló alkalmából filmfesztivált, filmvetítést vagy valamilyen más eseményt?

Ugyan nem a mi szervezésünk, de éppen most februárban és márciusban van egy kiállítás és hozzá filmvetítések a kamakurai Kavakita Filmmúzeumban. Nem az összes filmjét vetítik, csak nyolcat, a legismertebbeket. Ezen kívül plakátokat és a rendező forgatókönyveit, stáblistákat lehet látni. Nagyon érdekes, érdemes megnézni. Lesz még áprilisban és májusban – a részleteken még dolgozunk – Hirosimában egy filmvetítés-sorozat. Sindó Kaneto ugyanis Hirosimában született. Hirosima prefektúra különböző filmszínházaiban és filmtárában 49 filmjéből¹ 48 filmet tervezünk levetíteni.

¹ A negyvenöt filmrendezésen kívül: *Rakugaki kokuban* (1959), *Koibito tacsí* (1960, hat epizódból álló film egyik epizódja), *Tocuszeki iszeki* (1966, dokumentumfilm), *Tatesina no siki* (1966, dokumentumfilm).

Nem tervezik kiadni az életművét?

A legújabb filmjét, a *Levelezőlapot* februárban kezdik árusítani. Az Asmik Ace gondozásában körülbelül tíz évvel ezelőtt kiadtunk egy DVD-dobozt a filmjeiből. Ebben megtalálható az összes olyan film, amelynek mi vagyunk a tulajdonosai. A többi film joga másnál van, sajnos azokat nehéz megszerezni. Amerikából Benicio Del Toro is meg akarja nézni az összeset, folyton nyaggat, hogy adjuk oda neki a filmeket. Amiket mi készítettünk, azokat szívesen odaadom. Megjelent még ezen kívül is DVD, néhány olyan, amiben mi is benne vagyunk, és jó pár olyan, amit más stúdiónál készített. Ezekhez a DVD-khez általában nincs is angol felirat.

Ahogy az előbb Ön is említette, Sindó Kaneto Hirosimában született. Hol volt, amikor az atombombát ledobták?

Akkor éppen a hadseregben szolgált. Nem volt Hirosimában, de a közelben, Takarazukában volt. Ott hallott a Hirosimában történekről, aztán arról is ott hallott, hogy véget ért a háború. A családja sem volt akkor Hirosima város területén. A szülei addigra már nem éltek, a testvérei pedig ugyan Hirosima prefektúrában voltak, de nem a városon belül. A nővére ápolónő volt. Az atombomba ledobásakor nem volt a városban, viszont rögtön utána odament, hogy ellássa a sebesülteket, így ő is sugár-fertőzést kapott. Megérte a nyolcvan évet, de egész életében beteg volt.

Az apám ugyan nem volt Hirosimában, aznap szóltak nekik, hogy valami új típusú bombatámadás jön, ezért készüljenek fel. Hogy Takarazukában, a hadseregben ez a „készüljenek fel” mit is jelentett? Fehér lepedővel betakarták magukat, és biztonságos helyre bújtak. Nem volt sok értelme, de mindez az új típusú bombáról szóló pletykák miatt történt. Valószínű a nagy fényhatás ellen védekeztek így. Hirosimába csak a háború befejezése után tért vissza. Nem is Hirosimába, hanem egy kis városba, Onomicsibe. Nem tudom pontosan, mikor is volt ez, talán télen, tehát az atombomba után hónapokkal. Sokszor mesélt arról, hogy amikor megérkezett Hirosima állomásra, lehetett látni a tengert. Amúgy a házak takarják, és az állomásról nem látszik, de akkor minden le volt tarolva, és az állomásról el lehetett látni a tengerig. Arról nem hallottam őt beszélni, hogy mik voltak a benyomásai, de azt sokat mondogatta, hogy az egész várost lerombolták.

Sindó Kaneto igazából nem Hirosima városban született, hanem egy kisebb hegyen túl. Ezért a sugárzás azt a területet nem is érintette közvetlenül. Gyerekkorában azonban sokszor ment az anyjával a városba, vagy a bátyját meglátogatni a katonai iskolában. Éppen ezért kötődött a városhoz, és megvolt az az érzése, hogy a saját szülőhelyét támadták meg.

És mit gondol Fukusimáról?

Nem tartja azonosnak az atombomba-támadással. Nyilván azért sem, mert nem kötődik a helyhez, meg a kora miatt sem. Mivel nem érinti közvetlenül a dolog,

nem nagyon szokott róla beszélni. A cunamiról, nem hiszem, hogy szeretne filmet készíteni. A sugárzás érdekes téma, de már most is elég sok film foglalkozik vele. De teljesen tisztában van a mostani sugárzás veszélyeivel.

Sindó Kaneto filmjei Japánban is és, külföldön is jól érthetőek és népszerűek, ellentétben Kuroszavával, akit külföldön inkább kedvelnek, mint Japánban. Sindó hogyan értékeli saját filmjeit? Japánnak vallja ezeket vagy inkább globális témákat feldolgozó nemzetközi alkotásoknak? Vagy ez egyáltalán nem tudatos nála?

Szerintem nem tudatos. Szeretné, ha az emberek, a közönség megnézné a filmjeit, úgyhogy inkább a téma, amit el akar mondani, a fontos. Kizárólag olyan filmeket készített, amit ő maga valóban létre szeretett volna hozni. Ezért még ha más megbízásából vagy felkéréséből készít is filmet, a témát igyekszik a magáévá tenni, hogy a saját hangján tudjon megszólalni. Valószínűleg minden rendező így van ezzel, de Sindó Kaneto esetében különösen igaz, hogy saját motivációból, függetlenül akart alkotni. Úgyhogy nem is a hely a lényeg, hanem hogy olyan filmeket készítsen, amit bárki megérthet, átérezhet.

Sindó azonban a filmjeiben általában japán alapanyagot használt, és ezekben a gyengeséget, az elesettséget mutatta be. A filmjeiben alig vannak hősök, inkább csak egyszerű, hétköznapi emberek. Ha úgy vesszük, a világ nagy része kisemberekből áll, úgyhogy ez a tényező nyilván egy összekötő kapocs, ami segít a megértésben mindenfelé.

Sindó összes rendezése a saját ötlete alapján készült. Még ha egy korábbi mű adaptációjáról van is szó, azt ő maga választotta, és akarta elkészíteni. Azonban filmjeinek túlnyomó része a saját eredeti forgatókönyve alapján készült. A hírekben hallott valamit, vagy beszélgetett valakivel, és onnan jött egy ötlet, sok ilyen apró momentumot használt, és a saját kedvére alakította a történetet.

A legutóbbi filmjének, a *Levelezőlapnak* jelenleg Magyarországon nincs terv a forgalmazásáról. Tudna mondani egy pár szót a filmről?

A *Levelezőlapban* Sindó Kaneto saját háborús élményeit dolgozza fel. Harminckét éves volt, amikor besorozták. Sorozáskor a legtöbben tizenévesek, ő az átlagnál jó tíz évvel idősebb volt. Tehát ezeket az embereket, akik már nem voltak alkalmasak arra, hogy rendesen harcoljanak, összegyűjtik, csupa „bácsi” jelenik meg. Százat gyűjtöttek össze Hirosimában belőlük akkor, amikor az apám is ott volt. Az volt a feladatuk, hogy a fontos repülő egységeket kiszolgálják. Takarítani, megágyazni, teríteni. A film elején a narai Tenrikjó bázison voltak, ott kellett takarítaniuk. Amikor ott lejárt a szolgálatuk, akkor a száz katona sorsot húzott, és az alapján hatvanat külföldre vezényeltek, negyven pedig Japánban maradt. A hatvan hajóra szállt, de a hajó elsüllyedt, és mindannyian odavesztek. A maradék negyvenből harmincan a parti elhárításban szolgáltak, tízet pedig Takarazukába vezényeltek. Amikor véget ért a háború, a száz emberből hat maradt életben, és ezt a sorshúzás döntötte

el. A háború után úgy gondolta, hogy a szerencsének köszönheti az életét. Aztán visszatért a Sócsiku filmvállalathoz, és belevetette magát a munkába.

Az életében ez az az időszak, amikor a legtöbb forgatókönyvet írta. Először úgy érezte, hogy szerencsés volt, később azonban elkezdte foglalkoztatni a gondolat, hogy miért is maradt életben. Amikor szó volt arról, hogy csinál még egy utolsó filmet, velem is elég sokat beszélgetett, hogy mi legyen a téma. Ez a történet régóta nehezedik a vállára, utoljára ezt még el akarta mondani. A történet fele a saját élménye a katonaságból, a másik fele egy hátra maradt család története. Ez a család valójában bárkié lehet ezek közül az emberek közül, akik már a felnőtt korban jártak. Nekik már volt feleségük, gyerekük, szüleik. Mielőtt a hatvan ember elindult volna a tengerre, a felső ágytársa egy levelezőlapot mutatott neki. A felesége küldte, és ez állt rajta: „Ma ünnep van a faluban, de maga nélkül semmi kedvem hozzá.” A háború miatt ellenőriztek minden információt, nem lehetett szabadon azt írni, amit akartak. Nem írhatta a feleség, hogy gyere haza, és a férfi nem írhatta meg, hogy éppen hol vannak, mit csinálnak, ezért nem is tudott válaszolni az üzenetre. Azonban a feleség ebbe a rövid üzenetbe is bele tudta írni az érzéseit. Az a férfi is azután tengerre szállt, s elindult a Fülöp-szigetek felé, és meghalt a többivel, de előtte még azt mondta, hogy szeretné a feleségével tudatni, hogy olvasta a levelezőlapját.

A levelezőlap, ami a filmben szerepelt, valóban létezett, de a film többi része kitaláció. A levelezőlapot megmutatta az apámnak, de nem kérte, hogy jutassa vissza a feleségének, illetve a család története is csak a filmben szerepel. Viszont ezek közül az emberek közül, akiknek családjuk volt, akiknek már gyerekük volt, kilencvennégyen meghaltak. Nem lehet csak a számokkal dolgozni, hanem a személyes sorsokra kell figyelni. Ha a filmben nem így közelítjük meg a történetet, akkor a háború kegyetlenségét nem fogjuk megérteni. Éppen ezért az utolsó filmjében még meg akarta fogalmazni az életbenmaradás üzenetét, és ezzel azok előtt is tisztelgett, akik ott maradtak.

A film készítésekor Sindó Kaneto kilencvennyolc éves volt. Hogyan készítette a filmet?

Minden instrukciót ő maga adott. Egy évvel korábban, kilencvenhét éves korában kezdett neki a filmnek. Akkor még össze kellett gyűjteni rá a pénzt, ez az én dolgom volt. De csak nem akart összegyűlni, elég sokáig eltartott, mire nekikezdhettünk a forgatásnak. Körülbelül egy évet kellett várni. Az alatt az idő alatt már ebben a korban, ilyen állapotban arra gondolt, hogy lehet, hogy nem is fogja tudni elkészíteni a filmet. Ezért ez alatt az idő alatt az egész filmről skicceket készített. Azért csinálta, hogy ha esetleg ő már nem lesz, valaki más ezek alapján meg tudja majd rendezni a filmet. Végül az egész filmet ő maga rendezte, és végig teljesen olyan lett, ahogyan megrajzolta. Ezek a rajzok nagyjából öt vázlatfüzetet tesznek ki, meg is jelentek egy könyvben. Korábban is készített vázlatokat a filmhez, de most először rajzolta meg a teljes filmet. A forgatást tolószékből kísérte végig. Amikor valami fontosabb jelenet vagy instrukció volt, akkor kiszállt,

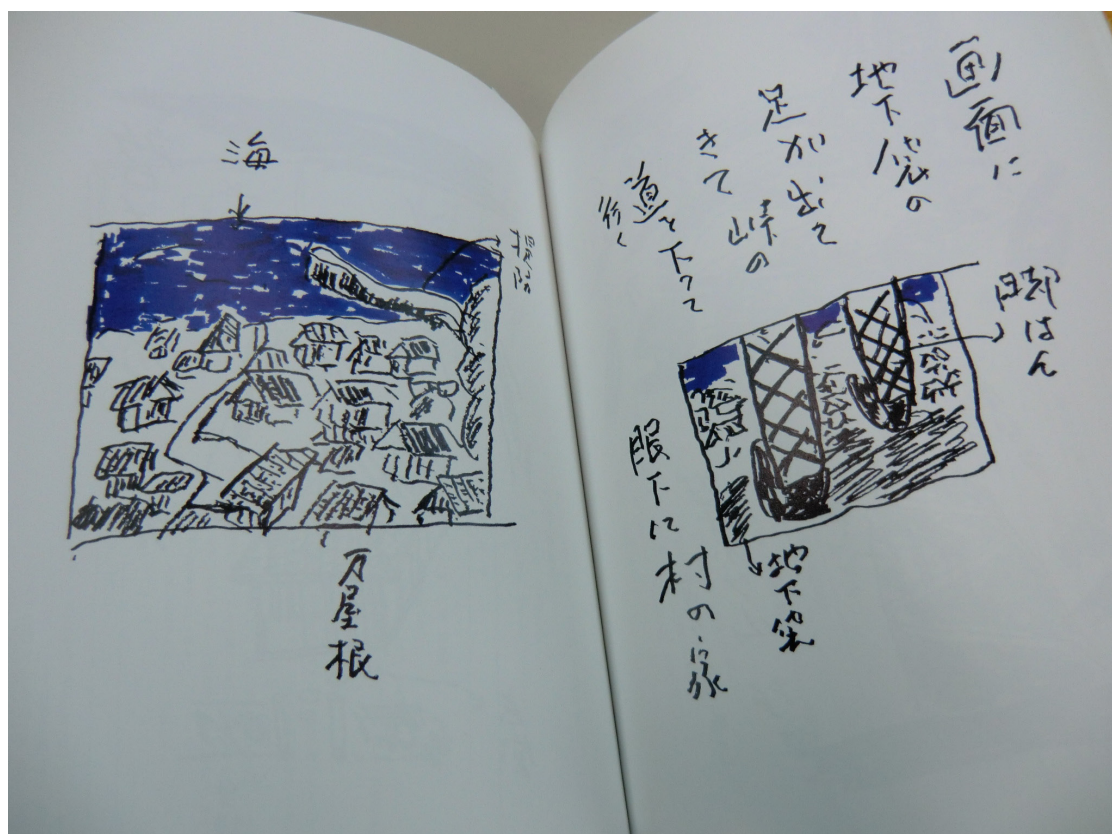
és állva dolgozott tovább. A szeme már akkor is elég rossz volt. A jelenetet egy monitoron szoktuk visszaneézni, de a monitor mindig sötétebb, nem lehet állítani rajta a fényt. Ő nem látta a monitort, és mindig aggódott, hogy tényleg látszódik-e valami, mi pedig nyugtattuk, hogy minden rendben.

Japánon kívül hol mutatják be a filmet?

Moszkvában, márciusban Hongkongban. Amerikában is adják már, New Yorkban is, Los Angelesben is. Eddig öt filmfesztiválon is bemutatták. A közeljövőben Kanadában, Németországban fogják.

Végül hadd kérdezzek a filmvállalatról. A Kindai Eiga Kjókai alapvetően Sindó Kaneto filmjeinek készítésével, forgalmazásával foglalkozik. Hogyan tovább?

Úgy van, Sindó filmjei a fő vonal. Azonban eddig is dolgoztunk más rendezők filmjeivel, ezek után is ebben az irányban szeretnénk továbbhaladni. A filmek száma persze kevesebb, mint amikor Sindó filmjei készültek. Olyan filmekkel foglalkozunk, amelyeket mi magunk is szeretnénk készíteni. Ehhez a saját kockázatunkra szerünk anyagi fedezetet. Volt olyan eset is, hogy csak film forgatásán vettünk részt. Tévé számára is készítünk filmeket, de a kétórás mozi a mi erősségünk. Elvégre ismerjük a filmkészítés minden csínját-bínját.

Sindó Kaneto vázlata a Képeslap című film forgatókönyvéhez